Landes-Regierungs-Blatt

für das

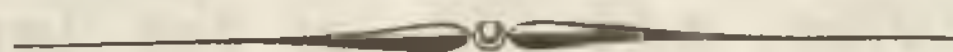
Krakauer Verwaltungsgebiet.

Jahrgang 1854.

Erste Abtheilung.

XXI. Stück.

Ausgegeben und versendet am 15. Dezember 1854.

DZIENNIK RZĄDU KRAJOWEGO

dla

OBRĘBU ZARZĄDU KRAKOWSKIEGO.

Rok 1854.

Oddział piérwszy.

Zeszyt XXI.

Wydany i rozesłany dnia 15. Grudnia 1854.

80.

Verordnung des Ministers für Kultus und Unterricht vom 2. November 1854,

(Reichs-Gesetzblatt, XCVIII. Stück, Nr. 298, ausgegeben am 27. November 1854),

wirksam für den ganzen Umfang des Reiches, mit Ausnahme des lombardisch-venezianischen Königreiches und der Militärgrenze,

womit provisorische Vorschriften über die Bildung von Lehramts-Kandidaten für zwei- und dreiklassige Unter-Realschulen, welche mit Hauptschulen vereiniget sind, bekannt gemacht werden.

Nach dem Studien-Hofkommissionsdekrete vom 16. August 1823, Z. 5450, politische Schul-Verfassung, §. 115, ist zur Erlangung von Lehrerstellen der IV. Klasse (jetzigen Unter-Realschulen) eine Konkursprüfung zu bestehen, wenn nicht die Kompetenten ihre Tauglichkeit durch Studienzeugnisse hinreichend dargethan, und eine Dispens von der Konkursprüfung erlangt haben.

Nach dem §. 116 der politischen Schulverfassung soll überhaupt zu den Lehrämtern an Realschulen nur derjenige zugelassen werden, welcher überzeugend dargethan hat, daß er nicht nur die Gegenstände, für welche ein Lehrer anzustellen ist, ganz inne hat, sondern daß er auch mit dem Geiste dieser Anstalten und mit den Bedürfnissen der Schüler, welche sich aus dem Zwecke dieser Lehranstalten entnehmen lassen, innig vertraut ist, und daß er die Methode des Unterrichtes genau kennt. Es wird daher ausdrücklich bemerkt, daß es ihm zur großen Empfehlung dienen werde, wenn er die Realschule selbst mit ausgezeichnetem Erfolge besucht hat; daß es jedoch unerläßlich sei, sich mit einem sehr guten Zeugnisse über den an der Musterhauptschule des Landes zurückgelegten Präparandenkurs auszuweisen.

Diese Vorschriften konnten so lange genügen, als die Zahl der IV. Klassen noch sehr gering war; seitdem jedoch diese Realschulklassen sich vermehrt haben, trat der Mangel an Anstalten zur zweckmäßigen Ausbildung von Lehrern für dieselben immer fühlbarer hervor.

In einzelnen Kronländern suchte man daher diesem Mangel durch besondere Einrichtungen abzuhelfen. So wurde an der k. k. Musterhauptschule zu Prag dem Präparandenkurse für Hauptschulen noch ein eigener Jahrgang für Lehrer der IV. Klasse beigegeben. In Niederösterreich wurden an absolvirte Präparenden sogenannte Zeichnungsstipendien zu ihrer weiteren Ausbildung verliehen. Diese vereinzelnten Maßregeln sind jedoch bei der Wichtigkeit, welche die Unter-Realschulen in ihrer unmittelbaren Beziehung auf die Gewerbe, sowie durch ihr Verhältniß zu den Ober-Realschulen erlangt haben, und nachdem fortwährend viele Stadtgemeinden in richtiger Auffassung der bestehenden Bedürfnisse mit nahmhaften Opfern

80.

Rozporządzenie Ministra Wyznań i Oświecenia z dnia 2 Listopada 1854,

(Dziennik Praw Państwa, część XCVIII, Nr. 298, wydana dnia 27 Listopada 1854),

obowiązujące w całym obrębie Państwa z wyjątkiem królestwa Lombardzko-Weneckiego i Pogranicza Wojskowego.

mocą którego ogłasza się prowizoryczne przepisy względem wykształcenia kandydatów do nauczycielstwa dla klass realnych niższych dwóch i trzechklassowych, połączonych ze szkołami głównemi.

Według dekretu Nadwornéj Kommissyi nauk z dnia 16 Sierpnia 1823 L. 5450, urządzenie polityczne szkół należy, dla utrzymania posad nauczycielskich IV. klassy (obecnie szkół realnych niższych) odbyć examin konkursowy, jeżeli kandydaci świadectwami szkolnemi zdatności swéj dostatecznie nie udowodnili, i nie otrzymali dyspenzacyi od examinu konkursowego.

Stósownie do §. 116. urządzenia politycznego szkół w ogólności ten tylko przypuszczonym być może do nauczycielstwa w szkołach realnych, kto dał dowody przekonywające, iż posiada dokładną znajomość nie tylko przedmiotów do których jako nauczyciel jest powołanym, lecz także że jest obeznanym ściśle z duchem tych zakładów i z potrzebami uczniów, dającém się poznać z celu tychże zakładów naukowych, tudzież iż posiada dokładnie metodę nauczania.

Zatém czyni się tę wyraźną uwagę, iż będzie dla niego szczególną zaletą, jeżeli sam szkołę realną odwiedzał z postępem odszczególniającym; lecz zarazem że jest niezbędnie potrzebném, aby się wykazał świadectwem, iż w szkole głównéj wzorowéj kraju z bardzo dobrym skutkiem odbył kurs dla preperandów przepisany.

Powyższe przepisy mogły być wystarczającemi tak długo, jak długo liczba IVtych klass była jeszcze bardzo szczupła; odkąd zaś te klassy szkół realnych się pomnożyły, coraz bardziéj uczuć się dawał brak zakładów do odpowiedniego wykształcenia nauczycieli dla takowych.

Starano się zatém w niektórych krajach koronnych zaradzić temu niedostatkowi za pomocą szczegółowych urządzeń. Tak w c. k. szkole głównéj wzorowéj w Pradze dodanym został do kursu preparandów dla szkół głównych jeszcze osobny kurs roczny dla nauczycieli IV. klassy. W Austryi niższéj udzielone bywały preparandom ukończonym tak zwane stypendya rysunkowe dla dalszego ich wykształcenia. Jednakże zważywszy, do jakiéj ważności doszły szkoły niższe realne w bezpośrednim stósunku swoim do przemysłu, tudzież do szkół realnych wyższych, jako też że ciągle wiele gmin miejskich, pojmując dokładnie istniejące potrzeby, z wielkiemi ofiarami zakładają szkoły realne niższe, pojedyncze owe środki już

Unter-Realschulen errichten, nicht mehr ausreichend, und es erscheint demnach als eine dringende Nothwendigkeit, die erwähnten Vorschriften der politischen Schulverfassung durch die Errichtung eigener Kandidatenkurse zur Ausbildung tüchtiger Lehrer für die mit den Hauptschulen vereinigten Unter-Realschulen zu ergänzen.

Zu dem Ende werden nachstehende Bestimmungen erlassen, welche so lange zu gelten haben, bis Allerhöchste Anordnungen über die definitive Regelung des gesammten Realschulwesens erfolgen werden.

§. 1.

Zur Ausbildung tauglicher Lehrer für jene zwei- und dreiklassigen Unter-Realschulen, welche mit Hauptschulen vereiniget sind, werden eigene Bildungskurse an vollständigen, d. i. sechsklassigen Realschulen eingerichtet.

§. 2.

Das Ministerium bestimmt die Realschulen, an welche diese Bildungskurse zu eröffnen sind. Sie stehen unter der Leitung der Direktoren dieser Realschulen.

§. 3.

Wer in den Bildungskurs aufgenommen werden will, hat sich bei dem Direktor vor Beginn des Schuljahres zu melden, und die erforderlichen Zeugnisse

a) über seine Gesundheit;
b) über das zurückgelegte 17. Lebensjahr;
c) über die mit gutem Erfolge absolvirte sechsklassige Realschule, und
d) falls er seit mehr als Einem Jahre die Studien verlassen hätte, über seine Beschäftigung und sein Benehmen während der Zwischenzeit beizubringen.

§. 4.

Ausnahmsweise können auch Kandidaten in den Bildungskurs aufgenommen werden, welche bloß eine dreiklassige Unter-Realschule und den zweijährigen Präparandenkurs mit gutem Erfolge absolvirt, und sich im letzteren mit einzelnen in das Realschulfach einschlagenden Gegenständen fleißig beschäftiget haben;

ferner Kandidaten, welche durch andere Studienzeugnisse und eine Aufnahmsprüfung nachweisen, sich auf anderen Wegen jenes Maß von Bildung angeeignet zu haben, das durch eine sechsklassige Realschule im Allgemeinen erlangt wird; endlich

Kandidaten, welche diese Bedingungen zwar nicht nachzuweisen vermögen, aber für die Lehrfächer der Chemie oder das Zeichnen bereits eine beachtungswerthe Tauglichkeit und zugleich Neigung für das Lehramt an Unter-Realschulen besitzen, und sich deßhalb auch für andere Fächer zu befähigen wünschen.

§. 5.

Der Bildungskurs dauert zwei Schuljahre, die mit der Eröffnung der Realschulen beginnen und mit dem Schlusse derselben enden.

nie są więcéj dostatecznemi, jest zatém koniecznością nieodzowną, uzupełnić powyższe przepisy urządzenia politycznego szkół, przez utworzenie osobnych kursów dla kandydatów, w celu wykształcenia zdolnych nauczycieli dla szkół realnych niższych, połączonych ze szkołami głównemi.

Tym końcem wydaje się następujące przepisy, mające obowiązywać tak długo, aż nastąpią Najwyższe Rozporządzenia o stanowczém uregulowaniu wszystkich szkół realnych w ogólności.

§. 1.

Dla wykształcenia zdolnych nauczycieli do klas realnych niższych dwóch i trzech klassowych, połączonych ze szkołami głównemi urządzone zostaną osobne kursa kształcenia przy szkołach realnych zupełnych t. j. sześć klassowych.

§. 2.

Ministeryum wyznaczy szkoły realne, przy których rzeczone kursa kształcenia mają być otwarte. Takowe zostawać będą pod kierunkiem dyrektorów tychże szkół realnych.

§. 3.

Kto chce być przyjętym na kurs kształcenia, winienien jest zgłosić się u dyrektora przed zaczęciem roku szkolnego, i okazać potrzebne świadectwa,

a) zdrowia,
b) ukończonego 17 roku życia,
c) iż ukończył z dobrym postępem szkołę realną sześcioklassową, a
d) jeżeli więcéj, jak przed rokiem opuścił nauki, winien wykazać świadectwem, czém się zatrudniał i jak się sprawował w tym przeciągu czasu.

§. 4.

Wyjątkowo przyjętymi być mogą także na kurs kształcenia kandydaci, którzy ukończyli z dobrym postępem tylko szkołę realną niższą trzyklassową i dwuletni kurs preparandów, i w ciągu ostatniego zatrudniali się pilnie szczegółowemi przedmiotami, wchodzącemi w zakres szkół realnych;

oprócz tego kandydaci, którzy innemi świadectwami szkolnemi i examinem w celu przyjęcia złożonym udowodnią, iż w innéj drodze przywłaszczyli sobie wykształcenie, jakie się w ogólności osiąga w sześcioklassowéj szkole realnéj; nakoniec

Kandydaci, którzy wprawdzie nie mogą wykazać tych warunków, lecz posiadają do wykładów chemii lub do rysunków zdolność niepospolitą, oraz i chęć do nauczycielstwa przy szkołach realnych, i dla tego życzą sobie nabyć zdolności także do innych przedmiotów.

§. 5.

Kurs kształcenia trwać będzie przez lat szkolnych dwa, które się z otwarciem szkół realnych poczynają a z ich zamknięciem kończą.

§. 6.

Die Aufgabe dieser Bildungskurse erstreckt sich theils auf die allgemeine, theils auf die Fachbildung.

In Betreff der allgemeinen Bildung sind die Kandidaten nicht nur zur Erwerbung nützlicher Kenntnisse überhaupt anzuhalten, sondern auch in den wichtigsten Grundsätzen der Erziehung und des Unterrichtens, sowie in der Einrichtung der Realschulen zu unterweisen, und zugleich in Allem, was zur Religiosität und Sittlichkeit gehört, zu befestigen.

Die Fachbildung umfaßt jene Gegenstände, für welche der Kandidat sich die Lehrbefähigung mit Rücksicht auf die gesetzlich bestehende Einrichtung der Unter-Realschulen erwerben will.

§. 7.

Zur Erreichung des Bildungszweckes hat der Direktor:

a) den Lehrplan für die Kandidaten im Einvernehmen mit dem bei der Bildung derselben betheiligten Lehrpersonale zu verfassen;
b) den Kandidaten bei der Wahl der Gegenstände jede ersprießliche Anleitung zu geben, und ihnen den zu beobachtenden Bildungsgang anzuzeigen;
c) das Ganze des Bildungs-Institutes zweckentsprechend zu leiten; und
d) sich selbst, soweit es seine anderweitigen Lehramts- und Direktoratsgeschäfte gestatten, an dem Unterrichte der Kandidaten zu betheiligen.

§. 8.

Dem Religionslehrer liegt ob, die Kandidaten in der Religion fortzubilden, und sie mit den Grundregeln der Erziehung, der Unterweisung und der Disziplin, wofern der Direktor diesen Gegenstand nicht selbst übernimmt, bekannt zu machen.

§. 9.

Den Lehrern wird die Fachbildung übertragen.

§. 10.

Da die Kandidaten nicht gehalten sind, sich die Lehrbefähigung für sämmtliche Lehrgegenstände einer drei- oder zweiklassigen Unter-Realschule zu erwerben, so ist der Lehrkurs so einzurichten, daß dem Kandidaten die Möglichkeit geboten werde, sich nach Talent, Neigung und Vorbereitung für eine bestimmte Gruppe von Gegenständen zu befähigen.

§. 11.

Als solche Gruppen werden bezeichnet:

1. Das Sprachfach (Unterrichtssprache), Geographie, Geschichte und Naturgeschichte.

2. Arithmetik, Geometrie und geometrisches Zeichnen; Baukunst sammt Bauzeichnen, Freihandzeichnen, Naturlehre.

§. 6.

Zadaniem tych kursów jest wykształcenie w części *ogólne*, w części *fachowe*.

Co do ogólnego wykształcenia należy kandydatów sposobić nie tylko do nabywania wiadomości pożytecznych w ogólności, lecz oraz dać im poznać najważniejsze zasady wychowania i nauczania, jako téż urządzenie szkół realnych, i utwierdzać ich w tém wszystkiém, co należy do religii i obyczajności.

Wykształcenie fachowe obejmuje wszystkie te przedmioty, w których kandydat życzy sobie nabyć zdolności nauczania ze względu na urządzenie szkół realnych, na ustawach oparte.

§. 7.

Dla osiągnienia tego celu winien jest *dyrektor:*

a) ułożyć plan nauczania dla kandydatów, w porozumieniu z personale nauczycieli, przy wykształceniu ich udział mających;

b) kierować uwagę kandydatów przy wyborze przedmiotów i wskazywać im kierunek kształcenia, który mają zachować;

c) kierować odpowiednio celowi całością instytucyi kształcenia;

d) sam brać udział w nauczaniu kandydatów, o ile pozwalają mu inne jego czynności nauczycielstwa i dyrekcyi.

§. 8.

Nauczyciel religii ma obowiązek kształcić kandydatów w religii i obznajomić ich z głównemi prawidłami wychowania, nauczania i karności, jeżeli dyrektor sam tego przedmiotu na siebie nie przyjmie.

§. 9.

Nauczyciele obejmą kształcenie fachowe.

§. 10.

Ponieważ kandydaci nie są obowiązani, nabyawać zdolności nauczania wszystkich przedmiotów szkoły realnéj niższéj trzech lub dwuklassowéj, dla tego kurs naukowy urządzić należy w taki sposób, żeby kandydatowi została możność nabycia zdolności do nauczania pewnych oddziałów przedmiotów, stósownie do talentu, zdolności, i przygotowania swojego.

§. 11.

Oddziały takowe są następujące:

1. Nauka języka (język wykładowy), jeografia, historya i historya naturalna.

2. Arytmetyka, jeometrya i rysunki jeometryczne; budownictwo i rysunki bubownicze, rysunki od wolnéj ręki, fizyka.

3. Naturgeschichte, Naturlehre, Chemie, Arithmetik.

Im Zeichnen haben sich sämmtliche Kandidaten, auch jene, welche sich für diesen Gegenstand keine Lehrbefähigung zu erwerben gedenken, fortzuüben, weil der Lehrer bei den meisten Gegenständen der Realschule in die Lage kommt, seinen Schülern Einzelnes durch Zeichnung auf der Tafel anschaulich zu machen.

Dasselbe gilt auch von dem Gegenstande des Schönschreibens.

Ebenso wird es sehr zuträglich sein, wenn die Kandidaten, zumal jene, welche die erste Gruppe wählen, sich in einer zweiten Landessprache ausbilden.

§. 12.

Dem Direktor steht das Befugniß zu, einzelnen Kandidaten mit Rücksicht auf ihre Vorkenntnisse, Anlagen und besonderen Neigungen zu gestatten, daß sie statt des letztgenannten Gegenstandes jeder Gruppe einen anderen von ähnlichem Umfange wählen.

§. 13.

Jeder Kandidat hat gleich bei seinem Eintritte dem Direktor anzuzeigen, welche Gruppe er gewählt habe, und welche Aenderung im Sinne des vorhergehenden Paragraphes von ihm etwa gewünscht werde.

§. 14.

Kandidaten, welche entweder durch ihre Studienzeugnisse oder durch die abgelegte Aufnahmsprüfung nachweisen, daß sie in den Realschul-Gegenständen ausgezeichnetn Fortschritte gemacht haben, und zugleich viel Talent und Fleiß wahrnehmen lassen, kann gleich beim Beginne des Bildungskurses gestattet werden, sich zur Erweiterung ihrer Lehrbefähigung noch einigen anderen Gegenständen außer jenen, die nach dem bestehenden Lehrplane der gewählten Gruppe zugewiesen sind, zu widmen.

§. 15.

Jede Abtheilung der Kandidaten wird unter die besondere Leitung eines Lehrers gestellt, in der Regel desjenigen, der in Hinsicht auf die Gegenstände, welche er in der Realschule vorträgt, hiezu als vorzüglich geeignet erscheint.

§. 16.

Jeder Lehrer, dem eine Abtheilung der Kandidaten zur Leitung zugewiesen ist, wird zunächst und hauptsächlich für ihre vollständige Ausbildung in den Fächern der betreffenden Gruppe sorgen, und zu diesem Zwecke mit gehöriger Beachtung ihrer bereits erlangten Vorbildung jedes taugliche Mittel in Anwendung bringen; er wird ihnen namentlich

a) die Unterrichtsstunden, welche sie an der Realschule nach dem festgesetzten Lehrplane zu besuchen haben, bekannt geben, und den Besuch derselben überwachen;

b) die Bücher, welche von ihnen zu lesen und zu studieren sind, bezeichnen; er wird

3. Historya naturalna, fizyka, chemia, arytmetyka.

W *rysunkach* obowiązani są ćwiczyć się wszyscy kandydaci, nawet ci, którzy w tym przedmiocie nie zamierzają nabyć zdolności nauczania, ponieważ nauczyciel przy największéj liczbie przedmiotów szkoły realnéj znajduje się w położeniu, naocznego przedstawienia niektórych rzeczy na tablicy za pomocą rysunków.

To samo ma się rozumieć o przedmiocie kaligrafii.

Również będzie rzeczą bardzo pożyteczną, jeżeli kandydaci, szczególnie ci, którzy obiorą pierwszy oddział, wykształcą się w drugim języku krajowym.

§. 12.

Ze względu na wiadomości przygotowawcze kandydatów, ich zdatności i szczególne chęci, dyrektor może pozwolić, żeby zamiast wymienionego w ostatnim miejscu przedmiotu każdego oddziału, obrali sobie inny przedmiot równéj objętości.

§. 13.

Każdy kandydat winien jest zaraz przy wstępie oświadczyć dyrektorowi, jaki oddział sobie obrał, i jakiéj zmiany sobie życzy w myśl paragrafu poprzedzającego.

§. 14.

Kandydatom, którzy albo świadectwami szkolnemi, albo przez złożenie examinu przyjęcia udowodnią, iż w przedmiotach szkół realnych uczynili wyszczególniające postępy, oraz okazują wiele talentu i pilności, można pozwolić zaraz przy rozpoczęciu kursu, żeby dla pomnożenia swéj zdolności nauczania oddawali się jeszcze innym przedmiotom, oprócz tych, które według obowiązującego planu szkolnego, należą do oddziału obranego.

§. 15.

Każdy oddział kandydatów oddany będzie pod szczegółowy kierunek nauczyciela, wpowszechności tego, który ze względu na przedmioty, jakie wykłada w szkole realnéj, ku temu najstósowniejszym się wydaje.

§. 16.

Każdy nauczyciel, któremu oddanym zostanie oddział kandydatów do prowadzenia, najpierwéj i najszczególniej starać się będzie o ich dokładne wykształcenie w przedmiotach właściwego oddziału, i użyje na ten cel każdego odpowiedniego środka, z uwagą na ich osiągnięte już wykształcenie przygotowawcze; w szczególności zaś:

a) oznajmi im godziny wykładań, na które uczęszczać mają w szkole realnéj według ustanowionego planu nauk, i doglądać będzie uczęszczania onychże,

b) wskaże im książki, które czytać i z których uczyć się mają;

c) sie von Zeit zu Zeit zu schriftlichen Ausarbeitungen verhalten, und die eingelangten Aufsätze beurtheilen. Er wird ferner

d) wöchentlich in einigen Stunden sie versammeln, um mit ihnen die eingebrachten Aufsätze zu besprechen, einzelne Parthien der betreffenden Lehrgegenstände durchzunehmen und Uibungen im Vortrage, im Katechisiren und Prüfen abzuhalten. Diese Unterrichtsstunden wird er auch dazu benützen, um die Kandidaten mit der Art und Weise, wie die Lehrgegenstände in Hinsicht auf das Alter und die Fassungskraft der Schüler, sowie auf den Zweck der Unter-Realschule zu behandeln sind, bekannt zu machen. Er wird endlich

e) ihrem Fleiße und ihren Fortschritten eine stäte Aufmerksamkeit zuwenden.

§. 17.

Sollte ein Lehrer, dem eine Abtheilung der Kandidaten zugewiesen wurde, durch Uiberwachung und Leitung ihrer Ausbildung in allen Gegenständen der von ihnen gewählten Gruppe unverhältnißmäßig in Anspruch genommen werden, so wird der Direktor dafür zu sorgen haben, daß ihm durch andere Lehrer hiebei die nöthige Aushilfe geleistet werde. Auch wird von jenen Lehrern, deren Unterrichtsstunden in den Schulklassen von den Kandidaten (§. 16, a) besucht werden, gewärtiget, daß sie jede Gelegenheit benützen werden, um auf die Berufsbildung derselben förderlich einzuwirken.

§. 18.

Insbesondere ist darauf zu sehen, daß die Kandidaten mit dem zweckmäßigen Gebrauche der Schulbücher und Lehrmittel bekannt gemacht, zu den Vorbereitungen der physikalischen und chemischen Versuche beigezogen und bei der Ausführung derselben verwendet werden.

§. 19.

Die Kandidaten, und zwar insbesondere jene, welche die Lehrbefähigung für das Zeichnen erlangen wollen, sind zu verhalten, sich wöchentlich zu bestimmten Stunden unter der Leitung des Zeichnungslehrers im Zeichnen, und wo möglich, wenn sie hiezu Talent besitzen, auch im Modelliren zu üben.

Ebenso ist jenen Kandidaten, welche einer zweiten Landessprache bereits mächtig sind, und sich darin weiter ausbilden wollen, jede förderliche Unterstützung zu gewähren.

§. 20.

Das methodische Verfahren haben die Kandidaten aus den Vorträgen, denen sie beiwohnen und durch praktische Lehrübungen, die sie unter der Leitung der Lehrer der Realschule vorzunehmen haben, zu erlernen. Bei den Lehrübungen werden die Lehrer zugleich hinreichende Gelegenheit finden, sie mit den einschlägigen Grundsätzen bekannt zu machen.

c) nakłaniać ich będzie od czasu do czasu do prac piśmiennych, i oceniać będzie wypracowania sobie przedłożone. Oprócz tego

d) zgromadzać ich będzie co tydzień na kilka godzin, ażeby z nimi wziąść pod rozwagę przedłożone prace piśmienne, przechodzić szczegółowe partye odpowiednich przedmiotów, i odbywać ćwiczenia w wykładzie, w katechizmomaniu i examinowaniu. W tych godzinach starać się będzie także obznajomić kandydatów ze sposobami, jak należy wykładać szczegółowe przedmioty ze względu na wiek i pojęcie uczniów, tudzież na cel szkół realnych niższych. Nakoniec

e) baczne oko mieć będzie na pilność ich i postępy.

§. 17.

Gdyby nauczyciel, któremu oddanym został do prowadzenia oddział kandydatów, za nadto był zatrudnionym doglądaniem i kierunkiem ich wykształcenia we wszystkich przedmiotach obranego przez nich oddziału, dyrektora staraniem będzie, żeby mu przytém inni nauczyciele potrzebnéj dodawali pomocy. Oczekuje się także od tych nauczycieli, na których wykłady w klasach szkolnych uczęszczają kandydaci (§. 16. *a*), że korzystać będą z każdéj sposobności, żeby wpływać ze skutkiem na ich wykształcenie do przyszłego ich powołania.

§. 18.

Szczególnie należy zważać na to, żeby kandydatów obznajomić z odpowiedniém używaniem książek szkolnych i środków nauczania, żeby ich przybierać do przygotowań experymentów fizykalnych i chemicznych, i używać ich przy wykonywaniu takowych.

§. 19.

Kandydaci, mianowicie ci, którzy życzą sobie osiągnąć zdolności nauczania w rysunkach, powinni co tydzień w pewnych godzinach pod kierunkiem nauczyciela rysunków ćwiczyć się w rysowaniu, a ile możności, jeżeli mają talent do tego, także w modelowaniu.

Również należy tym kandydatom, którzy już posiadają drugi język krajowy, i w nim dalej wykształcić się pragną, dodać do tego wszelkiéj możliwéj pomocy.

§. 20.

Postępowania metodycznego kandydaci uczyć się powinni z wykładów na które uczęszczają, jako téż przez ćwiczenia praktyczne nauczania, które mają odbywać pod kierunkiem nauczycieli szkół realnych.

Przy ćwiczeniach w nauczaniu, nauczyciele oraz dostateczną znajdą sposobność obznajomić ich z odpowiedniemi zasadami.

§. 21.

Der Direktor hat alljährlich mit Anfang des Schuljahres die bei der Kandidatenbildung betheiligten Lehrer zu einer Konferenz zu versammeln, mit ihnen über die etwa nothwendigen Änderungen in dem Lehrplane, sowie über die Zuweisung der neu eingetretenen Kandidaten zu berathen. Das hiebei aufgenommene Berathungs-Protokoll ist sammt dem Verzeichnisse der Kandidaten durch das Konsistorium der Landesstelle vorzulegen.

§. 22.

Nebst der tüchtigen Ausbildung der Kandidaten in den einzelnen Lehrfächern, ist auch der Gemüths- und Charakterbildung derselben ein besonderes Augenmerk zuzuwenden. Ein jeder Lehrer wird es daher für seine Pflicht ansehen, die ihm anvertrauten Kandidaten durch Wort und Beispiel zur Religiösität, zu einem humanen Betragen, zur Werthschätzung des Lehrerberufes und zur genauen Erfüllung der Berufspflichten anzueifern.

§. 23.

Kandidaten, welche wegen allzugeringer Anlagen oder durchaus unzureichender Vorkenntnisse keine Fortschritte machen, oder sich auffallend unfleißig beweisen, sind bei Zeiten aus dem Kurse zu entlassen.

§. 24.

Ebenso ist sogleich zu entlassen, wer sich Vergehen zu Schulden kommen läßt, die unmittelbar gegen den Beruf und die Stellung des Lehrers verstoßen.

§. 25.

Am Schlusse des Schuljahres findet die Befähigungsprüfung für diejenigen Statt, welche den zweijährigen Kurs vollendet haben.

Zu gleicher Zeit kann auch eine Prüfung mit allen Kandidaten des ersten Jahres zur Erprobung ihres Fleißes und der gemachten Fortschritte abgehalten werden.

§. 26.

Die Befähigungsprüfung ist mündlich und schriftlich abzuhalten.

§. 27.

Bei dieser Prüfung, welche über die Befähigung des Kandidaten entscheidet, ist nicht bloß das Wissen und Verstehen der Lehrgegenstände, welche der Kandidat zu lehren befähiget werden will, genau zu erforschen, sondern auch die Lehrgewandtheit, d. i. der Vortrag und die Methode, zu beurtheilen. Zu dem Ende hat der Kandidat in einer Klasse der Realschule über ein gegebenes Thema einen Probevortrag zu halten.

§. 28.

Die Befähigungsprüfung wird unter der Leitung des k. k. Schul-Inspektors und im Beisein des Diözesanschulen-Oberaufsehers oder eines anderen vom Ordinariate dazu bestimmten Prüfungs-Kommissärs, von dem Direktor, dem Kate-

§. 21.

Dyrektor winien jest co rok z początkiem roku szkolnego zgromadzić na konferencyą nauczycieli mających udział przy wykształceniu kandydatów, i naradzać się z nimi względem potrzebnych zmian w planie nauczania, i względem przydzielenia kandydatów nowo przybyłych. Protokół narady przy tém spisany, należy wraz z wykazem kandydatów przedłożyć przez konsystoryum do władzy krajowéj.

§. 22.

Oprócz należytego wykształcenia kandydatów w szczegółowych przedmiotach nauczania należy także zwracać pilną uwagę na *wykształcenie ich umysłu i charakteru*. Każdy nauczyciel poczyta sobie zatém za obowiązek powierzonych sobie kandydatów słowem i przykładem nakłaniać do życia religijnego, do postępowania łagodnego, do cenienia powołania nauczycielskiego i ścisłego dopełniania obowiązków powołania swego.

§. 23.

Kandydatów, nie czyniących postępu dla bardzo małych zdolności, lub wcale nie dostatecznych wiadomości przygotowawczych, lub takich, którzy żadnéj nie okazują pilności, należy zawczasu z kursu oddalić.

§. 24.

Również należy oddalić tego, który się dopuści wykroczeń, niezgodnych wprost z powołaniem i stanowiskiem nauczyciela.

§. 25.

Przy końcu roku szkolnego nastąpi *examin uzdolnienia* z tymi, którzy ukończyli kurs dwuletni.

W równym czasie można także odbyć examin ze wszystkimi kandydatami roku piérwszego, w celu zbadania ich pilności i uczynionych postępów.

§. 26.

Examin uzdolnienia odbywać się będzie ustnie i na piśmie.

§. 27.

Przy tym examinie, stanowiącym o zdolności kandydata, należy nie tylko zbadać, o ile *zna i rozumié* przedmioty, do których nauczania kandydat chce być uzdolnionym, lecz należy także ocenić *biegłość jego w nauczania*, to jest wykład i metodę. Tym końcem kandydat powinien w jednéj klassie szkoły realnéj wykładać na próbę w przedmiocie danym.

§. 28.

Examin uzdolnienia przedsiębiorą dyrektor, katecheta i nauczyciele kandydatów pod kierunkiem C. K. inspektora szkół, i w obecności nadzorcy szkół dyecezalnych, lub innego komissarza examinacyjnego, wyznaczonego przez ordyna-

cheten und den Kandidatenlehrern vorgenommen. Es steht sowohl dem vorsitzenden Schul-Inspektor, als auch dem Schulen-Oberaufseher oder seinem Stellvertreter zu, bei der Prüfung Fragen zu stellen, um sich von dem Umfange und der Gründlichkeit der Kenntnisse der Kandidaten vollkommen zu überzeugen.

§. 29.

In dem Hauptkataloge der Anstalt und in den auszustellenden Zeugnissen ist ersichtlich zu machen, der Fleiß und der Erfolg, mit welchem sich der Kandidat sowohl denjenigen Fächern, für welche er sich als Lehrer zu befähigen wünscht, als auch der Religionslehre und dem Zeichnen und Schönschreiben, auch wenn er für die letzteren zwei Fächer die Lehrerbefähigung nicht anstrebt, gewidmet hat; ferner die Beschaffenheit seines Vortrages und der Grad seiner Gewandtheit beim Unterrichten. Das Urtheil über diese einzelnen Momente ist mit Worten zu bezeichnen. Auf Grundlage dieser Einzelnheiten hat das Schlußurtheil zu erfolgen, in welchen Gegenständen der Kandidat zu unterrichten für befähiget erkannt wird, wobei auch zu bemerken ist, welcher Sprache oder welcher Sprachen er sich bei dem Unterrichte zu bedienen vermag. Das Urtheil über die Befähigung kann lauten »befähiget« oder »vorzüglich befähiget.«

§. 30.

Die Beurtheilung der Kandidaten hat in einer in Gegenwart des Schul-Inspektors und des Diözesanschulen-Oberaufseher oder seines Stellvertreters abzuhaltenden Konferenz statzufinden. Die Urtheile über die einzelnen Momente sind nach dem Antrage des Direktors und der Lehrer zu bestimmen, welche dabei auch auf die Leistungen der Kandidaten während des Bildungskurses Rücksicht zu nehmen haben; die Befähigung kann jedoch nicht gegen das Urtheil des Schul-Inspektors oder des Diözesanschulen-Oberaufsehers, beziehungsweise seines Stellvertreters, ausgesprochen werden.

§. 31.

Die im Zeichnen erlangte Geschicklichkeit ist hauptsächlich aus den Leistungen des Kandidaten während des ganzen Kurses zu ermitteln. Was jedoch die Befähigung für den Unterricht im Zeichnen aus freier Hand anbelangt, so wird vorläufig dem Ministerium vorbehalten, über Antrag der Landesstelle von Fall zu Fall einen sachverständigen Kommissär zu bestimmen, welchem das entscheidende Urtheil zustehen wird.

§. 32.

Die Befähigung für das Lehramt an Unter-Realschulen muß sich wenigstens auf alle Gegenstände erstrecken, welche in Gemäßheit der §§. 11 und 12 die Aufgabe eines Kandidaten während des Lehrkurses zu bilden geeignet sind. Wer nicht in dieser Ausdehnung für befähiget erklärt werden kann, erhält kein Zeugniß, kann sich aber einer wiederholten Prüfung unterziehen.

ryat. Prezydujący inspektor szkół, jako też nadzorca naczelny szkół lub jego zastępca, mogą przy examinie zadawać pytania, ażeby o objętości i gruntowności wiadomości kandydatów dokładne powziąść przekonanie.

§. 29.

W katalogu głównym zakładu, tudzież w świadectwach wystawić się mających, należy wyrazić *pilność i skutek* z jakim kandydat oddawał się nietylko tym przedmiotom, w których uzdolnienie do nauczycielstwa uzyskać pragnie, lecz także w nauce religii, rysunków i kaligrafii, chociaż w tych dwóch ostatnich przedmiotach nie zamierza otrzymać uzdolnienia do nauczycielstwa; oprócz tego poświadczyć należy *sposób jego wykładu i stopień biegłości jego w nauczaniu.*

Ocenienie tych wszystkich szczegółów należy wyrazić słowami. Na zasadzie tych szczegółów nastąpić powinien wyrok ostateczny, jakich przedmiotów nauczać kandydat za zdolnego uznanym został, przyczém zauważyć należy jakiego języka lub jakich języków do nauczania użyć potrafi. Wyrok co do uzdolnienia opiewać może: „*uzdolniony*“ lub „*szczególniéj uzdolniony.*“

§. 30.

Ocenienie kandydata odbywać się będzie w konferencyi przy obecności inspektora szkół, i naczelnego nadzorcy szkół dyecezalnych lub zastępcy jego. Ocenienie pojedynczych szczegółów oznaczyć należy stósownie do wniosku dyrektora i nauczycieli, którzy przy têm wzgląd mieć powinni na postępy kandydata w ciągu kursu kształcenia; jednakże wbrew wyrokowi inspektora szkół lub naczelnego nadzorcy szkół dyecezalnych, a względnie jego zastępcy, uzdolnienie wyrzeczoném być nie może.

§. 31.

Zręczność w rysunkach należy głównie ocenić z robót kandydata w ciągu całego kursu. Jednakże co się tyczy *uzdolnienia do nauczania rysunku z wolnéj ręki*, Ministeryum pozostawia sobie tym czasem, wyznaczyć na wniosek władzy krajowéj komissarza biegłego w sztuce, do którego należeć będzie wydać wyrok stanowczy.

§. 32.

Uzdolnienie do nauczycielstwa przy szkołach realnych powinno się rozciągać przynajmniéj na wszystkie przedmioty, które zgodnie z §§. 11 i 12 zdolne są stanowić zadanie kandydata w ciągu kursu szkolnego. Kto nie może być uznanym za zdolnego w téj rozciągłości, nie otrzyma świadectwa, może się jednakże poddać pod examin powtórny.

§. 33.

Die Zeugnisse werden nach dem beiliegenden Formulare von dem Direktor und den Lehrern der Kandidaten ausgestellt, und von dem k. k. Schul-Inspektor und dem Diözesanschulen-Oberaufseher mit unterfertigt.

§. 34.

Wer ein solches Befähigungszeugniß erhalten hat, kann an Unter-Realschulen, die mit Volksschulen verbunden sind, nicht nur als Unterlehrer (Adjunkt), sondern auch als Lehrer provisorisch angestellt werden. Die definitive Anstellung erhält er jedoch erst nach einer dreijährigen Verwendung, während welcher er seine Lehrtüchtigkeit thatsächlich zu erweisen hat. Nach Verlauf dieser Dienstzeit steht ihm zu, um die definitive Anstellung unter Vorlegung seiner Verwendungs- und Moralitätszeugnisse im Wege des Konsistoriums bei der Landesstelle einzuschreiten.

§. 35.

Nach Beschaffenheit der beigebrachten Zeugnisse und der sonstigen über die Verwendung des Bewerbers geschöpften Erfahrungen wird die Landesbehörde denselben entweder in seiner Anstellung definitiv bestätigen, und dessen Anstellungswürdigkeit dem beigebrachten Lehrbefähigungs-Zeugnisse beifügen, oder seine Probezeit verlängern.

§. 36.

Ein mit der Erklärung der Anstellungswürdigkeit versehenes Zeugniß befreit den Inhaber bei Bewerbungen um Beförderung an den mit der Volksschule verbundenen Unter-Realschulen bezüglich der darin angeführten Lehrfächer von jeder weiteren Prüfung.

§. 37.

Kandidaten, welche nach zurückgelegtem Kurse bei Unter-Realschulen aus Mangel an unbesetzten Stellen nicht unterkommen können, sondern genöthiget sind, Lehrerstellen an Haupt- und anderen Volksschulen, wozu sie allerdings als lehrbefähiget angesehen werden müssen, durch einen längeren selbst die Probezeit überschreitenden Zeitraum anzunehmen, sind deßhalb von der Bewerbung um Lehrerstellen an Unter-Realschulen nicht ausgeschlossen; es bleibt jedoch den Behörden, denen das Ernennungsrecht zusteht, überlassen, die bei den gedachten Volksschulen zurückgelegte Dienstzeit, nach Maßgabe der bewiesenen Verwendung und der über das fortgesetzte Studium der Realschul-Gegenstände beigebrachten Belege, als Probezeit gelten zu lassen, oder eine weitere Probezeit festzusetzen.

§. 38.

In den Zeugnissen, welche den Lehrern entweder wegen Erlangung der definitiven Anstellung oder wegen Beförderung von Haupt- und anderen Volksschulen zu Unter-Realschulen von den Schuldistrikts-Aufsehern, beziehungsweise von den Schulen-Oberaufsehern, im Einvernehmen mit den Schuldirektoren auszustellen sind,

§. 33.

Świadectwa wystawione będą według załączonego formularza przez dyrektora i nauczycieli kandydatów, i podpisane spólnie przez C. K. inspektora szkół i naczelnego nadzorcę szkół dyecezalnych.

§. 34.

Kto otrzymał takie świadectwo uzdolnienia, może być umieszczonym przy szkołach realnych niższych, połączonych ze szkołami dla ludu, nie tylko jako nauczyciel niższy (adjunkt), lecz także prowizorycznie jako nauczyciel. Stałe umieszczenie zaś otrzyma dopiéro po trzechletniéj służbie, w ciągu któréj zdatność swoją w nauczaniu czynem udowodnić powinien. Po upływie tego czasu służby może o stałe pomieszczenie prosić w drodze konsystoryum u władzy krajowéj przy przedłożeniu swoich świadectw sprawowania służby i moralności.

§. 35.

Stósownie do załączonych świadectw i innych doświadczeń, czerpanych co do aplikacyi kandydata, władza krajowa albo go potwierdzi stale na jego posadzie i tę okoliczność, iż godnym jest pomieszczenia, wyrazi na świadectwie uzdolnienia do nauczycielstwa, albo przedłuży czas próby jego.

§. 36.

Świadectwo potwierdzające, iż posiadacz jego godnym jest pomieszczenia, uwalnia takowego przy staraniu się o posunięcie przy szkołach realnych niższych, połączonych ze szkołami dla ludu, od wszelkiego dalszego examinu co do przedmiotów nauczania w niém wyrażonych.

§. 37.

Kandydaci, którzy po ukończeniu kursu nie mogą być pomieszczonymi przy szkołach realnych niższych, dla braku miejsc nieobsadzonych, lecz są zmuszonymi przyjmować posady nauczycieli przy szkołach głównych i innych szkołach dla ludu, dla których za zdolnych uważanymi być muszą, nawet przez przeciąg czasu, dłuższy nad okres próby, nie są dla tego wyłączonymi od starania się o posady nauczycielskie przy szkołach realnych niższych, jednakże władze, mające prawo mianowania, mogą czas służby, odbyty przy wspomnianych szkołach dla ludu, w miarę okazanéj pilności, tudzież w miarę dowodów przedłożonych co do ciągłéj nauki przedmiotów szkół realnych, policzyć za czas próby, lub téż naznaczyć dalszy czas próby.

§. 38.

W świadectwach, które dozorcy szkół dystryktowi, a względnie nadzorcy naczelni szkół w porozumieniu się z dyrektorami szkół wystawiać mają nauczycielom, albo dla uzyskania stałéj posady, albo dla posunięcia się ze szkół głównych i innych szkół dla ludu, do szkół realnych niższych, poświadczyć należy oprócz spo-

ist nebst der wahrgenommenen Fortbildung derselben in den Lehrfächern, insbesondere auch die bewiesene Lehrgewandtheit, der an den Tag gelegte Berufseifer und das religiöse, sittliche und bürgerliche Verhalten angemessen zu bezeugen.

Uibergangs-Bestimmungen.

§. 39.

In Berücksichtigung des gegenwärtigen Mangels an Lehrkräften für Unter-Realschulen werden folgende vorübergehende Bestimmungen getroffen:

1. Der Eintritt in den Kandidatenkurs ist vor der Hand für die Zeit von drei Jahren unter Festhaltung der übrigen Bedingungen auch denjenigen gestattet, welche sich zwar über die im §. 4 vorgezeichneten Bedingungen auszuweisen nicht vermögen, aber doch entweder eine dreiklassige Unter-Realschule mit gutem Erfolge absolvirt haben, oder sich durch eine Aufnahmsprüfung über solche Kenntnisse in jenen Gegenständen, denen sie sich weiterhin widmen wollen, ausweisen, wie sie durch die Absolvirung der vollständigen Unter-Realschule erlangt werden; oder endlich bezüglich jener Kronländer, in welchen noch keine vollständigen Unter-Realschulen bestehen, vorzüglich gute Zeugnisse über die absolvirte zweiklassige Unter-Realschule beibringen.

2. In solange bis durch die in Gemäßheit dieser Verordnung einzuführenden Bildungskurse eine hinreichende Anzahl von Kandidaten des Lehramtes an Unter-Realschulen herangebildet sein wird, haben die mit dem hierortigen Erlaße vom 26. August 1853, Zahl 7853 *), angeordneten jährlich abzuhaltenden Befähigungsprüfungen, welche an die Stelle der im §. 115 der politischen Schulverfassung vorgeschriebenen speziellen Konkursprüfungen getreten sind, fortzubestehen, und es sind zu denselben über gehörige Anmeldung zugelassen:

a) jene Lehrer und Unterlehrer an öffentlichen oder Privat-Unter-Realschulen, welche behufs der Erlangung einer definitiven Anstellung als Lehrer, oder einer Beförderung auf besser dotirte Stellen, sich den soeben gedachten speziellen Konkursprüfungen zu unterziehen berechtiget waren;

b) die sogenannten Zeichnungs-Stipendisten und jene Lehramts-Kandidaten, welche mit Zeugnissen über den an der Prager Normal-Hauptschule für Unter-Realschullehrer bestehenden Lehrkurs versehen sind; ferner:

c) jene, welche den zweijährigen Präparandenkurs für Hauptschulen mit Auszeichnung vollendet haben, oder bis zum Ende des Schuljahres 1855 vollenden werden, wofern sie sich mit Zeugnissen über die zweiklassige Unter-Realschule und einige in das Gebiet der Realschule einschlägige Studien ausweisen; endlich

*) Siehe denselben unten in der Beilage.

strzeżonego postępu w kształceniu się w przedmiotach nauczania, szczegolnie także jeszcze biegłość w nauczaniu, któréj dali dowody, okazaną gorliwość w powołaniu swojém, tudzież zachowanie się religijne, moralne i obywatelskie.

Postanowienia przechodowe.

§. 39.

Z uwagi na obecny brak nauczycieli dla szkół realnych niższych, wydaje się następujące postanowienia przechodowe:

1. *Na kurs kandydatów wstąpić mogą* także tymczasem na trzy lata, przy zachowaniu innych warunków ci, którzy wprawdzie nie mogą wykazać, iż dopełnili warunków w §. 4 przepisanych, lecz przynajmniéj ukończyli albo trzechklasową szkołę realną niższą z dobrym postępem, albo téż udowodnią examinem w celu przyjęcia złożonym, iż w tych przedmiotach, którym się nadal poświęcać zamyślają, posiadają takie wiadomości, jakich się nabywa przez ukończenie zupełnéj szkoły realnéj niższéj; albo téż w końcu, jeżeli w tych krajach koronnych, w których nie istnieją zupełne szkoły realne niższe, okażą bardzo dobre świadectwa z ukończonéj szkoły realnéj niższéj dwuklassowéj.

2. Dopóki w kursach kształcenia, na mocy niniejszego rozporządzenia zaprowadzonych, nie będzie wykształconą dostateczna liczba kandydatów do nauczycielstwa dla szkół realnych niższych, odbywać się będą nakazane w rozrządzeniu tutejszém z dnia 26 Sierpnia 1853 r. L. 7853 *) coroczne examina uzdolnienia, które zastąpiły miejsce examinów konkursowych specyalnych, przepisanych w §. 115. urządzenia politycznego szkół, i przypuszczać do nich należy po zgłoszeniu się przepisaném:

a) tych nauczycieli i podnauczycieli przy szkołach realnych niższych publicznych lub prywatnych, którzy dla uzyskania stałego umieszczenia za nauczycieli, lub dla posunięcia się na miejsce lepiéj uposażone, mieli prawo poddać się pod rzeczone dopiéro examina konkursowe specyalne;

b) tak zwanych stypendystów rysunkowych i tych kandydatów do nauczycielstwa, którzy są zaopatrzeni świadectwami z kursu szkolnego, otwartego dla nauczycieli szkół realnych niższych, przy szkole głównéj normalnéj w Pradze; następnie

c) tych, którzy ukończyli z wyszczególnieniem dwuletni kurs preparandów dla szkół głównych, lub takowy ukończą do końca roku szkolnego 1855 roku, jeżeli się wykażą świadectwami ze szkoły realnéj niższéj dwuklasowéj, jako téż z niektórych nauk, wchodzących w zakres szkoły realnéj; nakoniec

---

*) Obacz je niżéj w załączeniu.

d) jene, welche eine vorzügliche Tauglichkeit für das Real-Schulfach durch Studienzeugnisse nachweisen, und von der Beibringung des Zeugnisses über den zurückgelegten Präparandenkurs durch die Landesbehörde dispensirt wurden.

§. 40.

Den im vorhergehenden Paragraphe, Absatz 2, erwähnten Prüfungskandidaten ist gestattet, in ihrem Anmeldungsgesuche selbst die Gegenstände zu benennen, aus denen sie die Prüfung ablegen wollen; nur haben sie wenigstens so viele zu bezeichnen, als zur Uibernahme einer selbständigen Lehrerstelle an einer zwei- oder dreiklassigen Unter-Realschule erforderlich sind.

§. 41.

In den Ländern, in welchen bisher Diözesanschulen-Oberaufseher im Sinne der politischen Schulverfassung noch nicht eingefürt sind, hat in allen in dieser Vorschrift angedeuteten Fällen anstatt derselben ein von dem Diözesan-Bischofe zu bestimmender und der politischen Landesstelle zu bezeichnender Kommissär zu interveniren.

§. 42.

Nachdem andere als katholische Ober-Realschulen bisher noch nicht bestehen, folglich auch für nicht katholische Realschullehrer eigene Bildungskurse nach dieser Vorschrift noch nicht errichtet werden können, so sind Kandidaten, die einer anderen Konfession angehören, auch in die für katholische Kandidaten zu errichtenden Bildungskurse aufzunehmen. Es versteht sich von selbst, daß sie in solchem Falle zur Theilnahme an dem Religions-Unterrichte und den religiösen Uibungen der Kandidaten nicht zu verhalten sind. Dagegen haben sie, bevor sie zur Befähigungsprüfung zugelassen werden, sich mit einem Zeugnisse ihres Seelsorgers, oder des für sie bestellten Religionslehrers, über ihre hinreichenden Kenntnisse in der Religion, und über die Erfüllung ihrer religiösen Obliegenheiten auszuweisen, von welchem Zeugnisse in dem Befähigungszeugnisse Erwähnung zu machen ist.

Thun m. p.

d) tych, którzy udowodnią szczególną zdatność do nauczycielstwa w szkołach realnych świadectwami szkolnemi, i uwolnionymi zostali przez władzę krajową od wykazania świadectw z ukończonego kursu preparandów.

§. 40.

Kandydatom do examinu, wspomnionym w ustępie 2 paragrafu poprzedzającego wolno jest zgłaszając się, w prośbie swojéj wymienić przedmioty, z których examin złożyć pragną; jednakże winni są wymienić ich przynajmniéj tyle, ile jest potrzeba, aby objąć udzielne miejsce nauczyciela w szkole realnéj niższéj dwu, lub trzechklassowéj.

§. 41.

W krajach, w których dotąd nie są zaprowadzeni naczelni nadzorcy szkół dyecezalnych w myśl politycznego urządzenia szkół, zamiast takowych pełnić będzie czynności odpowiednie we wszystkich przypadkach, w niniejszym przepisie wskazanych, kommissarz przez biskupa dyecezyi postanowiony, i jako taki władzy krajowéj politycznéj wymieniony.

§. 42.

Ponieważ dotąd nie istnieją inne tylko katolickie szkoły realne wyższe, zatém dla nauczycieli nie katolickich według niniejszego przepisu nie można jeszcze urządzić osobnych kursów kształcenia, dla tego przyjmowani będą kandydaci, należący do innego wyznania, na kursa kształcenia, które mają być urządzone dla kandydatów katolickich. Rozumié się samo przez się, iż w takim razie nie będą obowiązani brać udziału w nauce religii i w religijnych ćwiczeniach kandydatów. Obowiązani zaś są, zanim bądą przypuszczeni do examinu uzdolnienia, wykazać się świadectwem swojego duchownego, lub nauczyciela religii, dla nich ustanowionego, iż posiadają dostateczne wiadomości w religii, i dopełniali swoich obowiązków religijnych; o którém to świadectwie w poświadczeniu uzdolnienia wzmiankę uczynić należy.

Thun m. p.

Befähigungs-Zeugniß

für Lehrer an Unter-Realschulen.

am 18 zu in

geboren, Religion, ist an der Realschule zu in den Schuljahren 18

und 18 für das Lehramt an Unter-Realschulen gebildet worden, und hat mit Rücksicht auf seine Verwendung und die bestandene Schlußprüfung folgende Urtheile verdient:

Gegenstände	Fleiß	Erfolg	Unterschrift der Lehrer

Sein Vortrag ist seine Gewandtheit beim Unterrichte

Das sittliche Betragen war den Vorschriften gemäß.

Mit Rücksicht auf diese Urtheile wird der Kandidat für befähigt erklärt, aus folgenden Gegenständen

an Unter-Realschulen in Sprache Unterricht zu ertheilen.

am 18

Inspektor der Volksschule Schulen-Oberaufseher.

Direktor.

Świadectwo uzdolnienia

dla nauczycieli przy szkołach realnych niższych.

dnia 18 w w

urodzony, religii nabierał wykształcenia w szkole realnej w

w latach szkolnych 18 i 18 na nauczyciela przy szkołach realnych niższych i zasłużył ze względu na aplikacyę swoją i odbyty examin końcowy następujące ocenienie:

Przedmioty	Pilność	Postęp	Podpisy nauczycieli

Wykład jego jest biegłość jego w nauczaniu

Obyczaje jego były z przepisami zgodne.

Ze względu na powyższe ocenienie kandydat uznanym zostaje za zdolnego wykładać następujące przedmioty

przy szkołach realnych niższych w języku

dnia 18

Inspektor szkoły dla ludu

Naczelny nadzorca szkół.

Dyrektor.

Beilage

zu dem Erlasse des Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 2. November 1854 (Nr. 80 des Landes-Regierungs-Blattes),

an die Landesbehörden: 1. in Böhmen, 2. in Mähren, 3. in Schlesien, 4. in Niederösterreich, 5. in Oesterreich ob der Enns, 6. in Salzburg, 7. in Tirol, 8. in Steiermark, 9. in Kärnthen, 10. in Krain, 11. im Küstenlande, 12. im Dalmazien und 13. in Galizien sammt Bukowina.

Für Alle.

Bei der sehr vermehrten Anzahl der mit Hauptschulen in Verbindung stehenden Unterrealschulen treten häufige Besetzungsfälle erledigter Lehrerstellen, und in Folge dessen öftere Konkursprüfungen ein, welche, abgesehen von den Unkosten, die sie den Bewerbern verursachen, viele Störungen im Unterrichte an den mit diesen Prüfungen beauftragten Schulen herbeiführen, und für diese Anstalten eine harte Belästigung bilden. Das Ministerium für Kultus und Unterricht findet sich daher bestimmt, diese vereinzelten Konkursprüfungen aufzuheben, und an deren Stelle allgemeine, in bestimmten Zeiträumen wiederkehrende Prüfungen für alle jene Kandidaten und Lehr-Individuen, welche sich mit dem zur Bewerbung um erledigte Lehrerstellen an Unterrealschulen erforderlichen Befähigungszeugnisse versehen wollen, treten zu lassen. In dieser Absicht werden nachstehende Bestimmungen bekannt gegeben.

1. Die im §. 115 der politischen Schulverfassung für Lehrerstellen der vierten Klasse vorgeschriebenen Konkursprüfungen werden noch für jene Fälle, wo die Besetzung der erledigten Stelle entweder schon ausgeschrieben ist, oder nicht verschoben werden kann, bis zum Schlusse des 1. Semesters des nächsten Schuljahres 1853–54 gestattet. Mit Anfang des 2. Semesters ist eine allgemeine Befähigungsprüfung wenigstens in jenen Kronländern, wo auf Prüfungs-Kandidaten sicher gerechnet werden kann, oder wo bereits einige Lehrerstellen an Unterrealschulen offen sind, abzuhalten.

Sodann hat, in soferne das Bedürfniß dafür vorhanden ist, am Schlusse dieses Semesters eine zweite, und von da an, zu Ende eines jeden Schuljahres, die Befähigungsprüfung stattzufinden.

2. Dieser Prüfung haben sich sowohl die Kandidaten, welche noch kein Lehrbefähigungs-Zeugniß für die gedachten Unterrealschulen besitzen, als auch jene Lehrer und Unterlehrer, welche nach der bisher bestandenen Vorschrift behufs der Erlangung einer Anstellung als Lehrer oder einer Beförderung auf einen besser dotirten Posten zur Ablegung einer Konkursprüfung verpflichtet waren, zu unterziehen.

Dodatek

do rozrządzenia Ministerstwa Wyznań i Oświecenia z dnia 2 Listopada 1854, (Nr. 80 Dziennika Rządu Krajowego),

do władz krajowych: 1. w Czechach, 2. w Morawii, 3. w Szląsku, 4. w Austryi niższéj, 5. w Austryi wyższéj, 6. w Solnogrodzie, 7. w Tyrolu, 8. w Styryi, 9. w Karyntyi, 10. w Krainie, 11. w Nadbrzeziu, 12. w Dalmacyi i 13. w Galicyi i Bukowinie.

Dla wszystkich.

Przy pomnożonéj bardzo liczbie szkół realnych niższych, połączonych ze szkołami głównemi, wydarzają się często przypadki obsadzania miejsc wolnych nauczycielskich, a wskutku tego częste examina konkursowe, które, oprócz kosztów, wynikających ztąd dla kompetentów, sprowadzają przerwy w wykładach przy szkołach, mających sobie poleconém odbywanie tych examinów, i są wielką uciążliwością dla tychże zakładów. Ministeryum Wyznań i Oświecenia widzi się zatém spowodowaném, znieść te pojedyncze egzamina konkursowe, i zaprowadzić w ich miejsce ogólne examina, powracające w pewnych okresach czasu dla wszystkich tych kandydatów i indywiduów nauczycielskich, którzy chcą otrzymać świadectwo uzdolnienia w celu starania się o próżne miejsca nauczycielskie przy szkołach realnych niższych. W tym celu wydaje się następujące przepisy:

1. Examina konkursowe, przepisane w §. 115. urządzenia politycznego szkół dla miejsc nauczycielskich czwartéj klassy, pozwolone są jeszcze w tych przypadkach, w których obsadzenie miejsca próżnego albo już jest rozpisaném, albo odłożoném być nie może, aż do końca 1 półrocza następującego roku szkolnego 1853/54. Z początkiem drugiego półrocza należy odbyć ogólny examin uzdolnienia, przynajmniéj w tych krajach koronnych, w których na kandydatów do examinu liczyć można z pewnością, lub tam, gdzie już kilka posad nauczycielskich przy szkołach realnych niższych jest próżnych.

Następnie, jeżeli tego wymaga potrzeba, należy przy końcu tegoż półrocza, odbyć drugi, a odtąd przy końcu każdego roku szkolnego odbywać examin uzdolnienia.

2. Pod ten examin poddać się winni nie tylko ci kandydaci, którzy jeszcze nie posiadają świadectwa uzdolnienia do nauczycielstwa w szkołach realnych niższych, lecz także ci nauczyciele i podnauczyciele, którzy według istniejącego dotąd przepisu dla otrzymania posady nauczycieli lub dla posunięcia na posadę lepiéj dotowaną, do złożenia examinu konkursowego byli obowiązani.

3. Die Abhaltung dieser jährlichen Prüfung wird von der Landesbehörde im Einverständnisse mit dem betreffenden Konsistorium durch die öffentlichen Blätter verlautbart.

4. Die Landesbehörde bestimmt den Ort, wo die Prüfung abzuhalten, sowie die Art und Weise, wie dabei vorzugehen ist.

5. Kandidaten, welche ein günstiges Zeugniß bei diesen Prüfungen erhalten, sind auf die Zeit von drei Jahren berechtiget, sich um jede offene Stelle, für welche sie als lehrbefähiget erklärt wurden, zu bewerben. Hat ein Kandidat während der drei Jahre keine Anstellung bei einer Unterrealschule erhalten, so hat er die Prüfung zu erneuern, und ist verpflichtet, nachzuweisen, wie er sich in der Zwischenzeit beschäftiget, und wenn er nicht bei einer Schule in Verwendung stand, durch welche Studien er seine Bildung für das Lehrfach vervollständiget habe.

Diese Nachweisung haben auch jene Prüfungs-Kandidaten beizubringen, welche den pädagogischen Lehrkurs für Haupt- oder Unter-Realschulen vor mehr als Einem Jahre vollendeten, und seitdem weder an einer öffentlichen Schule, noch an einer bewährten Privat-Lehranstalt im praktischen Lehrfache Dienste leisteten.

6. Kandidaten, welche sich der Befähigungsprüfung unterziehen wollen, haben ihrem bei der Landesbehörde einzubringenden Anmeldungsgesuche nebst dem Tauf- oder Geburtsscheine, ihrem Moralitäts- und allenfälligen Dienstzeugnisse, die Zeugnisse über ihre Studien und wenigstens über den mit ausgezeichnetem Erfolge für Hauptschulen zurückgelegten Präparanden-Kurs beizuschließen. Von der Beibringung des Zeugnisses über den zurückgelegten Präparanden-Kurs kann nur in einzelnen Fällen, wo der Prüfungs-Kandidat eine vorzügliche Tauglichkeit für das Realschulfach durch seine Studienzeugnisse darthut, die Landesbehörde dispensiren.

7. Der Landesbehörde steht das Recht zu, einzelnen Prüfungs-Kandidaten, welche sich entweder über ihr moralisches Verhalten, oder über ihre Vorbereitung nicht genügend auszuweisen vermögen, die Zulassung zur Prüfung zu verweigern.

8. Die Prüfungs-Kandidaten sind verpflichtet, in ihrem Anmeldungsgesuche jene Gegenstände zu bezeichnen, aus welchen sie die Prüfung bestehen wollen. Es müssen deren wenigstens so viele sein, als zur Übernahme einer sogenannten grammatischen oder technischen Lehrerstelle erfordert werden.

9. Der durch die Prüfung zu ermittelnde Grad der Lehrbefähigung muß wenigstens die vollständige Eignung für Unter-Realschulen von zwei Jahrgangen erreichen. Kandidaten, welche die Befähigung in diesem Maße nicht besitzen, sind zur Vervollständigung ihrer Bildung auf Ein Jahr zurückzuweisen.

3. O odbywaniu tego examinu rocznego władza krajowa w porozumieniu się z właściwém konsystoryum ogłosi wiadomość przez Dzienniki publiczne.

4. Władza krajowa wyznaczy miejsce, gdzie się examin ma odbywać, jako téż sposób postępowania, jaki przy tymże zachowany będzie.

5. Kandydaci, którzy otrzymają świadectwo pomyślne przy tych examinach, prawo mają przez trzy lata starać się o każde otwarte miejsce, do którego za zdolnych byli uznani. Jeżeli kandydat w ciągu tych lat trzech nie otrzymał posady przy szkole realnéj niższéj, winien jest powtórzyć examin, i obowiązanym jest udowodnić, czém się trudnił w tym przeciągu czasu, a jeżeli nie był używanym przy szkole, jakiemi naukami uzupełnił swoje wykształcenie do stanu nauczycielskiego.

Podobne udowodnienie wykazać winni także i ci kandydaci do examinu, którzy ukończyli kurs pedagogiczny dla szkół głównych lub realnych niższych, przed więcéj jak rokiem, i odtąd ani przy szkole publicznéj, ani téż przy zakładzie prywatnym naukowym, mającym dobre imię, nie byli używani w praktycznym zawodzie nauczania.

6. Kandydaci, chcący się poddać pod examin uzdolnienia, winni są do podania swego, którém się zgłaszają u władzy krajowéj, załączyć oprócz świadectw chrztu lub urodzenia, moralności i służby, także jeszcze świadectwa nauk odbytych i przynajmniéj świadectwo z kursu preparandów dla szkół głównych, odbytego z wyszczególniającym postępem. Od wykazania świadectwa z ukończonego kursu preparandów może uwolnić władza krajowa tylko w szczegółowych przypadkach, w których kandydat do examinu udowodni świadectwami szkolnemi, iż posiada znamienitą zdolność do nauczania w szkołach realnych niższych.

7. Władza krajowa ma prawo, odmówić przyjęcia do examinu pojedynczym kandydatom, którzy albo moralności postępowania swego, albo też przygotowania swojego dostatecznie wykazać nie mogą.

8. Kandydaci winni są w podaniu swojém, w którém się zgłaszają, wyrazić te przedmioty, z których examin złożyć zamyślają. Tych przedmiotów musi być przynajmniéj tyle, ile do otrzymania tak zwanéj posady nauczyciela gramatycznego lub technicznego jest wymaganych.

9. Stopień uzdolnienia, mający być udowodnionym przez examin, musi dosięgnąć przynajmniéj zupełnéj zdolności dla szkół realnych niższych dwuklassowych. Kandydatów, nie posiadających uzdolnienia w takim stopniu, należy odesłać na rok jeden dla uzupełnienia wykształcenia swego.

10. Der Prüfung, insbesondere der mündlichen, haben der Volksschulen-Inspektor

für Galizien und Bukowina

und so lange ein solcher noch nicht ernannt ist, ein von der Landesschulbehörde zu bestimmender, vertrauungswürdiger Mann als Regierungs-Kommissär

für Alle

und der Diözesan-Schulen-Oberaufseher, oder in dessen Verhinderung ein vom Ordinariate ernannter Prüfungs-Kommissär beizuwohnen.

Die auszustellenden Zeugnisse sind von Beiden zu unterzeichnen.

11. Angestellte Lehrer und Unterlehrer, welche die an die Stelle der bisherigen Konkursprüfung tretende Befähigungsprüfung mit gutem Erfolge bestehen, sind in der Regel jeder weiteren Prüfung enthoben, und es ist ihnen gestattet, auf Grund des erlangten günstigen Zeugnisses um die Verleihung einer wirklichen Lehrerstelle, oder um die Beförderung auf einen besser dotirten Posten einzuschreiten, sowie sie sich mit einem empfehlenden Dienstzeugnisse auszuweisen vermögen. Dieß gilt auch von den Kandidaten, welche die Befähigungsprüfung gut bestehen, und während der gedachten drei Jahre eine Anstellung als Unterlehrer oder wirkliche Lehrer erlangen. Nur jene Lehr-Individuen, welche das Lehrfach auf eine längere Zeit verlassen und zu demselben wieder zurückkehren wollen, haben in der Regel eine neue Prüfung zu bestehen.

12. Die angeordneten jährlichen Befähigungsprüfungen haben so lange zu bestehen, als nicht auf eine andere Weise für die Heranbildung befähigter Kandidaten für den Lehrdienst an den mit der Volksschule in Verbindung stehenden Unter-Realschulen ausreichend gesorgt sein wird.

13. Nach Einführung der jährlichen Befähigungsprüfungen hat es von den Ausschreibungen der bisherigen Konkursprüfungen für die einzelnen erledigten Stellen sein Abkommen, und es haben an deren Stelle Konkurs-Ausschreibungen zur Bewerbung um erledigte Lehrerposten in jenen Kronländern, in welchen auf durch die Befähigungsprüfung hiefür geeignete Kandidaten gezählt werden kann, zu treten.

81.

Erlaß der Ministerien der Finanzen, des Innern und der obersten Polizeibehörde vom 23. November 1854,

betreffend die Einführung der besonderen Paß-Kontrole zur Verhinderung des Schleichhandels in Venedig und einem Theile des dortigen Grenzbezirkes.

Siehe Reichs-Gesetzblatt, XCVIII. Stück, Nr. 299, ausgegeben am 27. Novemb. 1854.

10. Przy examinie, szczególniéj przy ustnym, znajdować się powinni obecnymi inspektor szkół dla ludu

dla Galicyi i Bukowiny

a dopóki takowy nie jest zamianowany, mąż przez władzę szkolną krajową mianowany i godny zaufania, jako Kommissarz rządowy,

dla wszystkich

tudzież naczelny nadzorca szkół dyecezalnych, lub gdyby temu co było na przeszkodzie, inny Kommissarz examinowy, mianowany przez ordynaryat.

Świadectwa wystawione obydwaj podpisać winni.

11. Już umieszczeni nauczyciele i podnauczyciele, którzy odbędą z dobrym skutkiem examin uzdolnienia, który obecnie zastępuje miejsce dotychczasowych examinów konkursowych, uwolnieni są w powszechności od wszelkiego dalszego examinu, i wolno im jest na podstawie uzyskanego pomyślnego świadectwa, prosić o nadanie rzeczywiste miejsca nauczycielskiego lub o posunięcie na miejsce lepiéj wyposażone, jak tylko wykazać się potrafią polecającém świadectwem służby. To samo się rozumié o kandydatach, którzy dobrze zdadzą examin uzdolnienia i w ciągu rzeczonych lat trzech otrzymają miejsce podnauczycieli lub nauczycieli rzeczywistych. Tylko ci, oddający się nauczycielstwu, którzy od tego zatrudnienia na czas dłuższy odstępują, i znowu do takowego powrócić zamierzają, winni są w powszechności nowy examin zdawać.

12. Nakazane roczne examina uzdolnienia tak długo trwać będą, dopóki w innym sposobie nie obmyśli się dostatecznych środków do wykształcenia zdolnych kandydatów do nauczycielstwa przy szkołach realnych niższych, połączonych ze szkołami dla ludu.

13. Po zaprowadzeniu rocznych examinów uzdolnienia, nie będzie się więcéj rozpisywać *examinów* konkursowych dla pojedyńczych miejsc opróżnionych, lecz miejsce ich zastąpią rozpisywania konkursów celem podawania się o miejsca nauczycielskie opróżnione w tych krajach koronnych, w których liczyć można na kandydatów przez examin uzdolnienia do tego zdatnych.

81.

Rozrządzenie Ministerstw Skarbu, Spraw Wewnętrznych i Naczelnéj Władzy Policyjnéj z d. 23 Listopada 1854,

tyczące się zaprowadzenia szczegółowéj kontroli paszportowéj dla zapobieżenia przemytnictwu w Wenecyi i w jednéj części tamtejszego okregu granicznego.

Obacz Dziennik Praw Państwa, Część XCVIII, N. 299, wydaną d. 27 Listopada 1854.

82.

Erlaß des Handels- und Finanzministeriums vom 23. November 1854,

(Reichs-Gesetzblatt, XCVIII. Stück, Nr. 300, ausgegeben am 27. November 1854),

die Aufhebung des Verbotes der Aus- und Durchfuhr von Waffen und Munizion nach der Moldau und Wallachei betreffend.

Mit Allerhöchster Genehmigung Seiner k. k. Apostolischen Majestät wird zur öffentlichen Kenntniß gebracht, daß mit dem Tage dieser Kundmachung das Verbot der Aus- und Durchfuhr von Waffen und Munizion in der Richtung über die österreichische Staatsgrenze gegen die Fürstenthümer Moldau und Wallachei aufgehoben wird.

In den übrigen Richtungen bleiben die Bestimmungen des Ministerial-Erlasses vom 31. Mai 1854 (Reichs-Gesetz-Blatt, Stück XLVIII, Nr. 135, vom Jahre 1854) noch fortan in Wirksamkeit.

Baumgartner m. p.

82.

Rozrządzenie Ministerstwa Handlu i Skarbu z d. 23 Listopada 1854,

(Dziennik Praw Państwa, Część XCVIII, N. 300, wydana dnia 27 Listopada 1854),

tyczące się zniesienia zakazu wywożenia i przewożenia broni i amunicyi do Multan i Wołoszczyzny.

Za Najwyższém Pozwoleniem Jego C. K. Apostolskiéj Mości podaje się do powszechnéj wiadomości, iż z dniem niniejszego ogłoszenia znosi się zakaz wywożenia i przewożenia broni i amunicyi w kierunku przez granice Państwa Austryackiego do księstw Multańskiego i Wołoskiego.

W innych kierunkach pozostają w swéj mocy postanowienia rozporządzenia Ministeryalnego z dnia 31 Maja 1854 r. (Dziennik Praw Państwa, Część XLVIII N. 135 z roku 1854).

Baumgartner m. p.